

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Gotheborgska Magazine.

Torsdagen, den 14 Augusti 1766.

Slut af anmärkingar öfver Gotheborgska Stifts-Tabellen för 1765.

Ut gå nu til andra Tabellen, som visar dödeligheten, efter ålder, Hufdomar och tilfälligheter; så märkes, hwad åldren beträffar, at af mann-könet woro 680, och altså mer än en sjerdedel, döde, inän de slyt första lefnads året; men af qwinno-könet i samma ålder woro allenast 559, och altså långt mindre än en sjerdedel. Vidare hade, inom tredje lefnads året, långt öfver tredjedelen af mann-könets döde bortgådt; men af qwinno-könets, ej för, än wid det femte lefnads året. Hälften af mann-könets döde stadnar ungefärligen wid tjugufforde, och af qwinno-könet, wid det trettionde sjette. Två tredjedelar af det förre könets döds-summa hinnee knapt det femtionde, men det senare könets, det femtionde sjette om icke det femtionde sjuude ålders året. Tre sjerdedelar af mann-könets summa går til femtionde nionde, och af qwinno-könet til sextionde sjette året.

Det är i yngre åren, som mann-könet altid är bräckligare än qwinno-könet, hwilket äfwen synes af de tabeller, som nu äro vårt föremål, där altid förre könets döds-summa varit större, genom alla åldrar, ända til det tjugu femte året; sedan varierar summan til det femtionde femte året, efter hwilken tid qwinno-könets döde* blifwa talrikast; tils hundra de året är förbi, då gubbarne tyckas åter hemta krafter. Uti dessa anmärkingar ser jag äfwen de fång udragen af Riks-tabellerna, som Herr Secreteraren och Riddaren War-gentin infört i Kongl. Wetenskaps Academiens handlingar, inträffa.

Hwad hufdomar angår, så hafwa förledet år koppor och måsling intet gjort särdeles åwerkän på barnen; måsling likwäl mer än koppor; och tyckes mig, at dessa båda barn dödar borde komma på särskilda columner i tabellen. Illa, ja all för illa! at 37 barn blifwit af wårdstösa ammor eller mödrar

Rt.

ihjäl-

* Det kan wäl ock ej annars vara, sedan qwinno-könet är mera skonat i ungdomen. Det lilla märker här annars kunde vara, kan bäst dagas wid ständs-tabellens uprättande. Imedertid förstå kännare af tabell-werket mening.

ihjälkwasde; och ho wet, om icke åfwen så många förwasde blifwit förtega-
 de? Skulle ej detta, genom någon sådan anstalt, som den ofwannämnda
 Florentinska iurättningen, förekommas? Uti manbara åldren har jag altid
 märkt, i detta Stiftets tabeller, bröst-sjuka och lungfot öda mesta folket (när
 Gud annars försönar från smittosamma farfoter). Man skulle tänka, at wårt
 graunskap med saltson påfører oss mycken dödelig förbjugg: men antingen
 flyllas orätt på saltson denna werkan; eller det måtte förbjuggen dölsa sig
 under andra sjukdomar, och följagteligen under andra namn i tabellen. Nog
 har jag sannat, där jag framfarit i Stiftet, Herr Archiater och Riddaren von
 Amees anmärkning, at när gamalt folk, som starkt arbetat i all sin tid, sätta
 sig i stillhet på ålderdomen, så de andetappa eller trängt bröst, som bönderne
 falla på, hwilket wäl är en Hydrops pectoralis, ådragen af en högstigen
 förbjugg, och denna åter af mycket salt mats årande, som på en arbetare ej
 kan göra skada; men sätter förbjugg strax hos en, som hastigt ombytt sin
 förwa flåp-lefnad i hwila. När någon dör af sådan åkomma, blir han hos
 Presten angifwen för dödd af bröst-sjuka; där den dock rätteligen börde heter
 förbjugg. At mycken salt-förtäring lägger grund til flera stygga sjukdomar,
 weta Medici bäst at förklara. Gud gifwe därför, at man, synnerligen i
 wårt Stift, som intager et af Sveriges mildaste climater, kunde förmå all-
 mogen at anlägga trögårdar samt nyttja mera frukt och gröna råtter, än nu,
 då de merendels hafwa lika mat, sommar och winter! Härmed wil jag i år
 sluta mina anmärkingar öfwer Stiftets tabell-werk; och lofwar de felsjände
 ären, om Gud unner mig lifstiden, därmed forfara, uti en eller annan sär-
 skilt frist.

**Continuation af tillfällige anmärkingar under några små
 resor i Norra Halland. (Se N:o 32.)**

Marknader besökas, på sina ställen, ännu af en stor del tiggande krymp-
 lingar, hwilkas utseende och läten undertiden hos annat folk medföra ej
 de behageligaste påföljder, åtminstone wid wissa tillfällen. Det är Christe-
 ligt at ömma klagande medmänniskors nöd. Men ho wet, om icke somlige
 desse flyta sin lättja under en falskt antagen hamn, och använda de infallan-
 de almoser til orätta affgifter och lidertliga hemfeder? Jag wil ej säga, at
 ortens egne fattige lida af sådane främlingars intrång i deras formåns-rätt;
 men om hwar tiggare bör bliwa i sin sekn, där hans lefwarne är bäst be-
 kant, så lär det finnas något motbudande, at anse med misfömd sådane lång-
 waga tiggare, som hafwa styrka och helsa nog at stryka bygderne emkring,
 då

då de likväl kunde på något sätt tjena hemorten med godliga förrättningar,
 och för öfrigt där röna hjälpsama händer understöd, så framte de iddes göra
 gagn och ej brunnit af längtan efter mer än tafvelig lifs-bergning. Jag
 må anföra et exempel: En kom till et hederligt ställe, nu som förre, under
 vägen till marknads-platsen, och bad gifwa sig. Han hade en ledare med
 sig, ty så är det med marknads-tiggare; altså två för en. Han gick friskt
 på, men swängde hufvudet af och an imellan axlarne, såsom örnen kröcker
 sin ryg i loppet: en skuld, som skal härdet därpå, at modren, då hon
 gick hafvande, blifwit altererad af se en erin rinna uteser marken. Männe
 det nu ej gör nog så listigt intyck hos andra hafvande qvinnor, som kunde
 råka at se denne mannen, eller en annan sådan, röra hufvudet afstilla på det
 wiser? Om så är, borde han utan twifwel hollas inne i enlighet, för män-
 nistjo-slågtets wälfärd skull. Men förmodeligen är det ännu mycket öwigt,
 at inbildningen hos modren kan något särdeles verka på fostrets bildande, så
 wida Wetenskaps-Academien i Petersburg ej annat kunde än stadna i twe-
 hufvud; sedan den granskar Pälens och mot, och altså tilldelte den utfatta
 belöning till den som af sannolikaste grunder nekade, äfwen så wäl som till
 den, hwilken bäst sökte at förswara den gamla meningen. Wår Stads-
 Physicus Herr Afseffor Schulz wil ock ej öfwermåttan gynna densamma med
 sit bifall. Ware imedertid med denna skuld, wi egenteligen anfort, huru
 det wil; och jag wil ej döma mannen, om det war skälstycke hos honom,
 eller ej; men jag kan ej dölja, at emedan min resebroder och jag hade lust at
 granska, togo wi strax et belägligt stånd till at utröna, huru det war med ho-
 nom, när han trodde sig wara ur folks åsyn, och då kom det oss så före, som
 at han bar sit hufvud äfwen så raft, som andre, till des wi gingo så långt
 fram, at då han under wandringen wände sig om, kunde han se oss, och strax
 begynte åter hufvudet at gå, som förbermält är. Kanste kom då parory-
 smen på honom werkeligen: kan ock ste, at han stapade sig så till of samma
 grund, som bedrägelige brottfällingar, hwilke falla, så ofta de finna det nyttigt.

Mera framdeles.

Herr Arch. och Ald. v. Linnee berättar i sin W. Götha Resa sid. 144, at en
 brottfälling, under hans wäg, drog in tummarne i handen, och bultade mar-
 ken med rygg, hufvud och bespdragna ben, at frädgan stod honom om munnen;
 men måste ändteligen tillfå, sedan man beslagit honom i talet, at han fingerat
 denna skuld till at bewäta andras medlidande; ty han war en förslugen karl,
 som utan påß ströt genom landet.

Små Kyrko-tidningar.

Wår Stad frade, förl. Söndag eller den 10 Augusti, sin årliga högtid till ämin-
 nelse af Domkyrkans första inwigning, som på den dagen för 133 år sedan förrättades.

Kyrkans

Kyrkans förste grundvat lades af Presidenten Nils Borgeffon och de flere, d. 9 Jun. 1626 (warom se Götth. We. Jöbl. 1705, No 25, s. 207.), och Kyrkan inwigdes allmänneligen, d. 10 och 11 Aug. 1633, af Stiftets Superintendent och Stadens Kyrkoherde Magister And. Vring, som på den förre dagen höll, i anledning af Davids 84 Psalm, en läro-rit predikan om Kyrkans rätta bruk, och afwen så, på den senare dagen, om Kyrkans inwigning. Vid slutet af dessa predikningar säger denne Herdsmannen: „När wi nu wisse gifwa vår nya Kyrka namn, finne wi ingen, som mera godt hafwer utträttat til Guds Församlingss walfärd, mera godt bewisat Kyrkor och Scholar, ribberligare kämpat i böden för Guds ära och den rätta Christna tron, än vår fordom Åhrändigt och Högårade Koning Gustaf Adolf den Andre och Store == Fjordenfull nämne och kalle wi Göttheborgare, för oss och våre efterkommande, denna Kyrkan Gustavi Kyrka; Dig, Gustaf Adolf den Andre och Store, til ewig tackfägelss, ära, och beröm, för all den trohet, godhet och barmhertighet, som Du med oss gjort hafwer == Wi kunne aldrig tillförlöst begräta, at den Frome, Högårade Herren skulle så snart bliwa ifrån oss tagen: men efter denne dagen är helig warom Gud, ty wi hafwe Gudi inwiggt och helgat denna vår Kyrka; så låtom == denna dagen ärligen wara oss belig.“ Alle sedan är äminnelss-predikan öfwer detta tillfälle hollen uti vår Gustavi Kyrka på Lärsmossa-dagen.

I Domkyrko-Församlingen födde et gosse- och et flicko-barn: Döde Borgaren Peter Dlossson, 55 år, af wäntusot; Ålstedade Stads-Soldaten Lars Stare, 80 år, af ålderdom; Bondedrängen från Wexbo herad i Småland, Swen Pettersson, 34 år, af colique; och 6 barn, af trosten och slag.

Herr Benjamin Hall har, efter återkomsten til Sverige från utländska resor, på hemwägen til Göttheborg afstigit i Halmstad den 5 Augusti.

Madame Anna Catharina Ris, född Stare, 64 år gammal, dödde den 11 Aug. af slag.

Kundgörelser.

Uti bokstället, på torget, som tilhörer Bokbindaren Winberg, erhållas Samla Samningar i ny dragt, inbästade, emot 1 Dal. Samt exemplaret.

Uti Bokbindaren Lundbergs bod på torget säljes under martnaden et parti nya Fransösta, Ingelska, Swenska och Tyska böcker för billigt pris.

Hos Herr Hans Jacob Beckman finnas nyligen inkomna citroner, samt några pommeranser til köps.

Nyligen inkommet Ingelskt fo- och säl-läder finnes hos Herr And. Barthengen emot billigt pris.

Om någon bittat et örhänge, som förleden Söndags på Kyrkowägen råkade at borttapa, och densamme lemnar mig där om underrättelss; skal des omät och vederliga sinnelag med all tackfämbhet ihogkommas.

No 98 af 27 dragningen i Götth. Hospit. lotteri är för rätte ägaren förkommen.

Rättelser.

Uti föregående No 32, sid. 2, rad. 19, utstryckes Skisse-märket; hwilket står på orätt ställe, och bör sättas näst efter ordet landsmänn; meningen blifwer således läsfelig, at Ingeländare frigat mera med penningar, för hwilka utländske armeer blifwit legde at med sina lif köpa Ingeländ ära, än med egne landsmänn; ic.